"การจัดการความรู้" สู่ การสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ให้องค์กร: แนวคิดพื้นฐานและวิธีการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

(Knowledge Management for Corporate Innovation: Basic Concept and Approaches)

ความรู้เป็นกระบวนการหนึ่งที่มนุษย์สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ หาก องค์กรใดสามารถจัดการความรู้ที่มีอยู่ได้จากบุคลากรในทุกระดับขององค์กร และจากทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ความรู้ที่ผ่านกระบวนการจัดการมาแล้วนั้นก็จะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้องค์กรนั้นๆ เกิดการ ปรับปรุงและสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ๆ ที่มีประโยชน์และคุ้มค่าต่อการพัฒนาองค์กร ซึ่งจะช่วยให้องค์กรนั้นสามารถ เติบโตทางธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้งมีศักยภาพในการแข่งขันระดับโลก

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่อยู่ภายในของแต่ละคน ทำให้เราไม่สามารถสื่อสารทุกอย่างที่รู้ออกมาเพื่อ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องนำหลักการหรือวิธีการจัดการความรู้มาใช้เป็น เครื่องมือดัดแปลงหรือสังเคราะห์ความรู้ที่มีอยู่ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด ซึ่งก่อนที่เราจะสามารถ จัดการกับความรู้ที่มีอยู่ได้ ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานและวิธีการจัดการความรู้ โดยเริ่มจากความเข้าใจใน ประเภทของความรู้ที่เรามีอยู่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

ความรู้ชัดแจ้ง กับ ความรู้โดยนัย (explicit knowledge & tacit knowledge)

ประเภทแรก คือ ความรู้ที่ชัดแจ้งหรือความรู้ที่เป็นทางการ (explicit knowledge) ความรู้ประเภทนี้สามารถบอก จุดมุ่งหมาย อธิบายด้วยเหตุผลและสามารถสื่อออกมาเป็นคำ ประโยค จำนวน กฎเกณฑ์ ทฤษฎี ชุดคำสั่งเพื่อการแก้ไข ปัญหา คู่มือและฐานข้อมูลได้ แต่เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่อยู่ภายในทำให้เกิดความรู้อีกประเภทหนึ่ง นั่นคือ

ความรู้โดยนัยหรือความรู้ที่มองไม่เห็นชัดเจน (tacit knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดจากการเก็บเกี่ยวประสบการณ์ ของแต่ละคนและไม่สามารถสื่อออกมาเป็นคำ ประโยค จำนวนและรูปแบบอื่นๆ ได้ ความรู้ประเภทนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อ การนึกคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากสัญชาติญาณ จิตใจ ความมีศีลธรรม ทักษะทางเทคนิค ทักษะและความรู้ความชำนาญ ในงาน

ปัจจัยสำคัญของการสร้างความรู้ (knowledge creation) คือการสังเคราะห์ความรู้ทั้งสองส่วนจากบุคคลออกมาให้ ได้ แต่อุปสรรคอยู่ที่ความแตกต่างของภูมิหลังทางสังคมวัฒนธรรม เพราะประเทศทางตะวันตกมุ่งเน้นในเรื่องการวิเคราะห์ และการใช้หลักเหตุผลซึ่งมีความใกล้เคียงกับความรู้ที่ชัดแจ้ง (explicit knowledge) ส่วนประเทศแถบเอเชียให้ความใส่ใจ ในเรื่องของประสบการณ์ซึ่งใกล้เคียงกับความรู้โดยนัย (tacit knowledge) แต่อย่างไรก็ตามความรู้ทั้งสองประเภทก็มี ความสำคัญและความจำเป็นอย่างมากจึงต้องมีการผลักดันให้เกิดการสังเคราะห์ความรู้ทั้งสองส่วนนี้ขึ้น

กระบวนการสร้างความรู้ (SECI model)

กระบวนการสร้างความรู้ (knowledge creation) แบ่งออกเป็น 4 กระบวนการ หรือที่เรียกว่า SECI model ได้แก่ Socialization, Externalization, Combination และ Internalization

กระบวนการแรกคือ Socialization การเผชิญหน้าหรือพูดคุยกับผู้รู้เพื่อรับเอาความรู้จากผู้อื่น โดยเกิดการ แลกเปลี่ยนและสร้างความรู้โดยนัย (tacit knowledge) ผ่านประสบการณ์ตรงขณะมีการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าและชัพพลาย เออร์ หรือเรียกได้ว่าเป็น "การจัดการแบบเดินเข้าไปหา" เมื่อเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านกระบวนการแรกแล้ว เราจะได้รับแนวความคิด การตระหนักรู้และทราบถึงเรื่องต่างๆ ซึ่งสามารถนำมาปรับเปลี่ยนให้เป็นภาษาพูดหรือความรู้ที่ ชัดแจ้ง (explicit knowledge) รวมไปถึงกระบวนการ Externalization หรือการแปลงความรู้ที่ได้จากผู้รู้ออกมาเป็นความรู้ ที่ชัดแจ้ง จากนั้นจึงจะนำความรู้ที่ชัดแจ้งที่สังเคราะห์ออกมาจากความรู้โดยนัยรวมกับความรู้อื่นๆ เพื่อสร้างความรู้ใหม่ให้ เกิดขึ้นที่เรียกว่ากระบวนการ Combination หรือการรวบรวมและจัดระบบความรู้ที่แปลงออกมาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้งแล้ว

ซึ่งงาน IT จะมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการนี้มาก และกระบวนการสุดท้ายคือ Internalization หรือการนำความรู้ที่ผ่าน การจัดระบบไปใช้ปฏิบัติและเผยแพร่สู่บุคคลอีกครั้ง โดยนำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติตามด้วยวิธีการปรับเปลี่ยนความรู้ที่ชัดแจ้ง ไปเป็นความรู้โดยนัยอีกครั้ง และความรู้ที่ได้ก็จะกลายเป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้และสร้างคุณค่าขึ้นในรูปแบบเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ การบริการและแนวทางแก้ไขปัญหาให้แก่ลูกค้า และเมื่อเกิดการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าก็จะย้อนกลับไปสู่ กระบวนการแรกหรือ Socialization อีกครั้ง ดังนั้นกระบวนการทั้งหมดก็จะเริ่มต้นขึ้นอีกครั้งเช่นกัน

ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการ Socialization และกระบวนการ Externalization เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ ความสามารถในการสร้างสรรค์ (creativity) ขณะที่กระบวนการ Combination และ Internalization เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ ความมีประสิทธิภาพ (efficiency) แต่ความสามารถในการสร้างสรรค์และความมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกัน ดังนั้น เราจึงจำเป็นที่จะต้องมีการสังเคราะห์ความรู้ทั้งสองแบบ โดยอาศัยกลุ่มคนที่เรียกว่า "ผู้ให้ความรู้" (worker)

ผู้ให้ความรู้ (worker) 4 ประเภท

ภายใต้ SECI model สามารถจัดแบ่งผู้ให้ความรู้ (worker) ได้เป็น 4 ประเภทด้วยกันคือ

- 1. ตัวแทน (agent) หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ socialization
- 2. ผู้สัญจร (nomad) หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ externalization
- 3. หักวิเคราะห์ (analysts) หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ combination และ
- 4. ผู้ดูแล (keeper) หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ internalization

"การจัดการความรู้" บ่อเกิดสู่การสร้างสรรค์หวัตกรรมใหม่ ๆ

ผู้ให้ความรู้ที่สร้างผลการดำเนินงานและการเพิ่มผลิตผลในระดับสูงจะอยู่ในประเภทของผู้สัญจร (nomad) ซึ่งเป็น ผู้ที่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมภายนอก เช่น การพบปะผู้คนหรือการเข้าร่วมการสัมมนาต่างๆ ดังนั้น ผู้สัญจร จึงเป็นผู้ที่ สามารถแนะนำแนวคิดใหม่ๆ ให้กับองค์กรในการนำความรู้ไปใช้ในภาคปฏิบัติได้ เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการค้นพบ ความต้องการและปัญหาของลูกค้าโดยการเผชิญหน้าหรือพบปะโดยตรง ผู้ให้ความรู้ประเภทนี้จะมีวิสัยทัศน์ของตัวเองใน การทำให้หน้าที่ที่รับผิดชอบบรรลุความสำเร็จและกล้าพอที่จะพูดค้านความคิดของผู้บริหารระดับสูงหรือพันธกิจขององค์กร หากเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

ผู้รู้ประเภท Nomad จะมีรูปแบบการทำงานที่เป็นของตัวเองและก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้น ส่วนผู้รู้ที่จัดอยู่ ประเภท analyst อาจดูตัวอย่างได้จากวิศวกร (engineers) หรือผู้ที่ทำงานในเนื้องานเพียงอย่างเดียวให้สำเร็จลุล่วงไปเพียง คนเดียว แต่ความรู้ที่ได้จากผู้รู้ analyst เป็นสิ่งที่แลกเปลี่ยนหรือถ่ายโอนได้ยาก เนื่องจากการแบ่งส่วนงานภายในองค์กร

ดังนั้น ผู้ทำงานในประเภท Analyst จึงมักใช้หลักการหรือเครื่องมือทางด้าน IT มาช่วยในการทำงาน และมี แนวโน้มที่จะพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ ด้วยตัวเองเสมอ ส่วนพนักงานขายและเจ้าหน้าที่การตลาดจะจัดอยู่ในประเภท agents เพราะทำหน้าที่ส่งหรือแจ้งข่าวสารข้อความให้กันทราบ และผู้รู้ประเภทสุดท้ายคือ Keeper มักจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ มอบหมายงาน จะเห็นได้ว่า การทำงานเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในองค์กรเกิดจากการที่ผู้ทำงานประเภท Nomad และ Analyst ต่างทำงาน ประสานงานและสนทนาร่วมกัน

ทั้งนี้ ความรู้โดยนัย (tacit) อาจมีอยู่ในตัวกลุ่มคนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ขององค์กรและยังขึ้นอยู่กับ ขอบข่ายงานและวิธีการทำธุรกิจ ตลอดจนวัฒนธรรมองค์กรและบรรยากาศภายในองค์กร ความรู้แบบ tacit ยังเป็นตัว ขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตขึ้นเพราะเป็นตัวที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ที่เห็นได้อย่างชัดเจน (explicit) หรือแสดงออกโดยนัย (implicit) ในการสนับสนุนงานเชิงสร้างสรรค์ ความรู้ทั้งสามประเภทนี้เป็นเสมือนปิรามิด โดยด้านล่างที่เป็นฐานคือความรู้แบบ explicit ที่ช่วยสนับสนุนความรู้ แบบ implicit ซึ่งอยู่ส่วนกลางของปิรามิด ส่วนจุดสูงสุดของปิรามิดคือความรู้แบบ tacit เราจะเห็นได้จากผลิตภัณฑ์และ บริการที่เป็นจริงตามท้องตลาดเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของความรู้ทั้งสามประเภทนี้นั่นเอง

การพัฒนาความสามารถในการสังเคราะห์ความรู้ (synthesizing capability)

นับเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ได้อย่างประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการด้วยกัน คือ วิสัยทัศน์ (vision), ba (สถานที่หรือหลักการแห่งความรู้, kata (งานประจำเชิงสร้างสรรค์) และ ผู้นำการแพร่กระจายความรู้ (dispersed leadership)

ประการแรกเราจำเป็นต้องมีว**ิสัยทัศน์ (vision)** ที่ทุกคนยอมรับ วิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นสิ่งที่อยู่เหนือ ข้อจำกัดของสินค้าที่ผลิต การจัดองค์กรและการตลาดที่มีอยู่ในขณะนั้น ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญต่อการแข่งขันเป็นอย่าง มาก

ประการที่สองคือ สถานที่หรือหลักการแห่งความรู้ (ba) ทั้งภายนอก (physical ba) และภายในจิตใจ (mental ba) หรือโดยความเป็นจริง (virtual ba) ซึ่ง ba ทั้งสามประเภทนี้ ก็คือ นักเปลี่ยนแปลงและนักคิดคัน (innovator and idea generator), ผู้ฝึกสอน (coach) และนักกิจกรรม (activist) ba ที่เพียงพอและเหมาะสมจะทำให้เกิดความเป็นอิสระใน ทิศทางและพันธกิจที่ทุกคนสามารถรับได้ แต่อย่างไรก็ตาม ควรมีการคัดเลือกผู้รู้ด้วย เนื่องจากแต่ละคนมีความคิด ทัศน วิสัยและประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป เพราะความสำคัญของ ba คือการปฏิสัมพันธ์กัน จึงควรมีการฝึกอบรมทีมงานและ จัดคนให้เหมาะสมกับงานที่แตกต่างกันไป

ประการที่สามคือ เพื่อให้ความรู้สามารถจับต้องได้ จึงต้องมีการศึกษาอบรมเกี่ยวกับความรู้และความสามารถใน การสังเคราะห์ความรู้ จนสามารถแปลงแนวคิดที่จับต้องไม่ได้ให้ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปเป็นร่างได้ ซึ่งเป็นงาน ประจำที่จะต้องทำ เรียกว่า *kata* งานเหล่านี้ควรจะกลายเป็นอุปนิสัยที่เราทำเป็นกิจวัตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความรู้ทั้ง แบบ tacit และ explicit แต่หากเกิดความยากลำบากในการพัฒนา *kata* ในองค์กรแล้ว เราอาจเลือกใช้ SECI model เป็น อีกทางเลือกหนึ่งได้

ปัจจัยประการสุดท้ายที่สำคัญต่อการพัฒนาความสามารถในการสังเคราะห์ความรู้ คือ **ผู้นำการแพร่กระจาย**ความรู้ (dispersed leadership) ซึ่งควรได้รับมอบหมายให้ทำหน้าแทนผู้บริหารทั้งระดับสูง ระดับกลางและพนักงานใน ระดับตันได้ ทั้งนี้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งจะต้องมีผู้นำองค์กรเป็นผู้ริเริ่มในการจัดการความรู้ เอาใจใส่และสร้าง วัฒนธรรมองค์กรเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งจัดสรรเวลาให้กับพนักงานแต่ละคนสามารถสร้างองค์ความรู้ ขึ้นมาได้ และถึงแม้ว่าองค์กรจะมีระบบความรู้ที่ดี แต่หากพนักงานขาดความเชื่อมั่นและไว้ใจกันแล้วก็คงไม่มีใครที่เต็มใจ ในการอุทิศตนเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เข็มแข็งให้แก่องค์กรได้ ดังนั้นเราจึงควรให้ความสนใจกับการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ ระหว่างพนักงาน (Human Network) ด้วย

นอกจากนี้การออกแบบสถานที่หรือหลักการแห่งความรู้ หรือ ba ทั้งภายนอกและภายในจิตใจ รวมทั้งในความเป็น จริงก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน ซึ่งก็คือนักเปลี่ยนแปลงและนักคิดคัน (innovator and idea generator), ผู้ฝึกสอน (coach) และ นักกิจกรรม (activist) ba ทั้ง 3 ประเภทนี้เป็นสิ่งที่ช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง หลักการ บริหารจัดการจึงไม่ใช่เพียงแค่จัดการองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นมาในอดีตเท่านั้น แต่ยังต้องชี้แนะการทำงานร่วมกันของพนักงาน ให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ส่วนผู้บริหารระดับกลางก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน เพราะคือผู้จัดกิจกรรมทางความรู้ที่มีส่วน ในการสร้างและกระตุ้น ba ให้สามารถสนับสนุนพนักงานในระดับต้นได้

หลักการจัดการความรู้เพื่อนำไปปฏิบัติ 5 ขั้นตอน

จากผลการศึกษาของ American Productivity and Quality Center (APQC) เกี่ยวกับ 50 บริษัทชั้นนำใน สหรัฐอเมริกาที่ประสบความสำเร็จในการจัดการความรู้ พบว่าบริษัทเหล่านี้มีการจัดแบ่งการจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้ ปฏิบัติออกเป็น 5 ขั้นตอนคือ (1) การเริ่มตัน (2) การสำรวจและการทดลอง (3) การนำโครงการนำร่องไปใช้งาน และการริเริ่มดำเนินการ (4) การขยายผลและสนับสนุน และ (5) การจัดการองค์ความรู้ ในขั้นตอนแรกคือการเริ่มต้นก็มักจะมี "คนดื้อรั้น (renegades)" ซึ่งเป็นผู้ที่กล้าเสี่ยงต่อการชักนำและริเริ่มการ จัดการความรู้ให้เคลื่อนไปทั้งๆ ที่ขาดแรงสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรจึงมีบทบาทในการระบุตัว บุคคลเหล่านี้และกระตุ้นให้พวกเขาสนับสนุนการเคลื่อนไหวด้วยการจัดหาระบบการสนับสนุนทุกรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งเรื่องการเงินด้วย เพื่อให้พวกเขาสามารถเริ่มดำเนินโครงการนำร่องได้ แนวทางหรือวิธีการเพื่อการจัดการความรู้ เริ่มต้นด้วยการริเริ่มของแต่ละบุคคลแล้วจึงค่อยกระจายไปทั่วทั้งองค์กรโดยผู้บริหารระดับสูง

การแลกเปลี่ยน ba (ที่เป็นหลักการหรือสถานที่) ประสบการณ์และการพูดคุยสนทนายังคงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วย รักษาความรู้สึกของการทำงานเป็นกลุ่มและการให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในกระบวนการนี้ความรู้ที่ได้รับการ รวบรวมไว้แล้วจะถูกสร้างขึ้นเพื่อเผยแพร่ในรูปแบบอื่นที่ไม่ผ่านทางอีเมลล์ โทรศัพท์มือถือหรือแฟกซ์ เพราะการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ลักษณะนี้ ไม่ช่วยทำให้การการสื่อสารเป็นไปอย่างเปิดเผยและสนิทสนม (heart-to-heart communications) รวมทั้งไม่ทำให้เกิดการไว้วางใจในกันและกันขึ้นด้วย ทั้งนี้ความรู้ที่ได้รับการรวบรวมขึ้นมายังเป็นที่มา ของความพึงพอใจในชีวิตของคนเราเบื้องต้นได้อีกด้วย จนไม่สามารถแยกเอาความรู้และคนออกจากกันได้เลย แต่ในการ จัดการความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกลับมองข้ามแนวคิดพื้นฐานอันนี้ไปเนื่องจากผู้ใช้และผู้จัดหาสารสนเทศไม่สนใจ ที่จะเผชิญหน้ากันเพื่อทำการสนทนาแลกเปลี่ยนแนวคิดกัน

การสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้อาจจะไม่เกิดขึ้นได้เลยหากคนเราขาดการตระหนักรู้ถึงปัญหาและความต้องการที่ จะจัดการแก้ปัญหาในงานที่ยากได้ หากการแลกเปลี่ยนหรือขัดแย้งทางความรู้ระหว่างคนที่ตระหนักถึงเรื่องนี้จะนำไปสู่ การสร้างองค์ความรู้รูปแบบใหม่ๆ ขึ้น ความรู้ที่เพิ่มขึ้นเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานการให้และการรับอย่างเท่าเทียมกัน (give-and-take basis) การให้ความรู้แก่ผู้อื่นมากเท่าไหร่และบ่อยเท่าไหร่ก็ยิ่งจะได้ประโยชน์กลับคืนมามากพอกัน แต่ หากการรับอย่างเดียวมีมากกว่าก็จะทำให้การผสมผสานความรู้ระหว่างคนที่มีความรู้โดยนัย (implicit) แทบจะไม่เกิดขึ้น การสื่อสารที่ว่องไวระหว่างบุคคลยังเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้โดยนัย (implicit) ขึ้นด้วย ทั้งนี้ผู้นำและ วิสัยทัศน์ของผู้บริหารระดับสูงก็เป็นสิ่งจำเป็น เพราะพวกเขาสามารถที่จะเป็นแรงผลักดันเสริมให้ทุกคนในองค์กรตระหนักรู้ ถึงปัญหามากยิ่งขึ้น

ลักษณะ 10 ประการ ขององค์กรแห่งการเรียนรู้

แบบอย่างองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้จะมีลักษณะทั้ง 10 ประการดังต่อไปนี้
1) การสร้างความเข้าใจและการวัดคุณค่าของความรู้ 2) การเรียกคืนและการนำความรู้ในอดีตกลับมาใช้ใหม่ 3) การ แลกเปลี่ยนความรู้และวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด 4) การมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการแลกเปลี่ยนความรู้ 5) การใช้หลักการ สร้างองค์ความรู้เพื่อนวัตกรรม 6) การพัฒนาความรู้ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ 7) การปลูกฝังความรู้สู่ผลิตภัณฑ์ การบริการ และกระบวนการ 8) การดึงเอาทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ 9) การสร้างและเสาะหาเอาความรู้จากลูกค้า 10) การจัดทำ แผนที่เครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ

ที่มา: Asian Productivity Organization. **Knowledge Management for Corporate Innovation: Concept and Approaches.** In, Top Management Forum: Knowledge Management for Corporate Innovation. Tokyo: APO, 2002. Page 4 – 8